

A főváros felkutatja Fehéregyháza környékét

Kozma Jenő szerint Óbuda egész történelmileg érdekes területét át kell vizsgálni

Fehéregyháza és azzal összefüggésben Árpád fejedelem sírjának problémája mind nagyobb mértékben foglalkoztatja a magyar közvéleményt. Ugy látszik, a sok súlyos napi gonddal és bajjal terhelt társadalom minden várakozást felülmúlóan friss érdeklődést és erélyt mutat ebben a kérdésben: olyan erővel kívánják mindenfelől Gatterer Ferenc tanulmányának nyomán a kérdés sürgős tisztázását, Árpád fejedelem sírjának felkutatását, ha lehet, de mindenesetre az Óbudához fűződő történelmi emlékek feltárását, hogy annak kétségtelenül meglesz az eredménye.

Elsősorban természetesen a fővárosnál tapasztalható nagy megmozdulás. A szak-

emberek egymásközötti megbeszélései, a Gatterer Ferenc tanulmányában előadott anyag és új szempontok megvitatása már napok óta folyamatban van. Ugyanez a folyamat az óbuda környékén is elhatározások érlelődnek, nagy tervek körvonalai bontakoznak ki Fehéregyháza problémájával kapcsolatban. A főváros közéletének vezető emberei teljes komolysággal készülődnek a reájuk váró nagy feladat megoldására. A *Magyarság* munkatársa pénteken beszélt Kozma Jenő országgal, képviselővel, a községi polgári párt elnökével, aki a Fehéregyházával kapcsolatos problémákról a következőket mondotta nekünk:

Az ügy elsősorban a fővárosra tartozik

— Azt hiszem, a kérdés érzelmi részéről, nemzeti fontosságáról nem kell sokat beszélnünk. Minden magyar ember egész lelkével és szívével ösztönösen érzi, hogy itt átélt küzdelmes és keserves ezer esztendőnk legfontosabb emlékeiről van szó, amelyeket minden áron és mindenképpen biztosítani kell a nemzet számára. Ezért követtem én is feszült figyelemmel Gatterer Ferenc tanulmányát a *Magyarságban*, mint olyan sokan mások, az egész magyar társadalom. Nagy örömmel éreztük a tanulmány olvasása közben és halljuk most a szakemberektől is, hogy ezek a fejtegetések valóban nagy lépéssel vitték előre az ügyet a végleges tisztázás útján és remélhetőleg lehetővé teszik a tárgyi bizonyítást, a teljes megoldást.

— Arra vonatkozólag sem lehet vélemény-eltérés, hogy az egész ügy elsősorban a fővárosra tartozik, megoldását a fővárosnak kell kezébe vennie. Az érdekelte terület a főváros területe, más azon nem is volna illetékes eljárni. Az előttünk álló feladatok megoldásához nemcsak elsősorban nemzeti érdekek, hanem speciálisan fővárosi érdekek is fűződnek. Egészen magától értetődő, hogy Fehéregyháza megtalálásához, Árpád sírjának felkutatásához a nemzeti érdekek ápolásának és erősítésének óriási érdekei, a népnevelés jelentős szempontjai fűződnek, de ezenkívül még át és átszövik ezt a problémát a főváros

számos speciális problémáinak szövevényei. És azután: a fővárosnak szívén kell viselnie a magyar tudományos élet érdekeit. Évszázados és eddig konkrét eredményekkel le nem zárt tudományos kutatásokról van itt szó, a még tisztázatlan problémák megoldása a magyar régészek és historikusok számára végtelenül sokat jelentene. A főváros a magyar szellemi élet központja és legerősebb hástya, a fővárosnak tehát tudnia kell áldozni akkor, amikor a magyar tudományos élet oltárán kell áldoznia. Különösen kell akkor, amikor komoly megfontolás után kiderül, hogy tulajdonképpen nem is áldozatról van szó, hanem csupán befektetésről.

— A *Magyarság* csütörtök reggeli számában látom, hogy Gatterer Ferenc fejtegetései alapján egy kisebb és sürgős szükségnek megfelelő ásatási programot terjeszt elő, amelynek megvalósítása nem járna nagyobb költségekkel. Ennek a programnak megvalósítása, azt hiszem, nagyobb viták nélkül fog megtörténni. Amint a szakemberek megvitatják az anyagot és megállapodnak arra vonatkozólag, hol, milyen arányokban és milyen irányban kell elvégezni ezt a munkát, az nyomban megkezdhető lesz: a főváros hajlandóságán és megértésén nem fog múlni a dolog. Ezután természetesen még nagyobb kérdések következnek.

Át kell kutatni az egész történelmileg fontos területet

— Elsősorban az a meggyőződés, hogy az egész szobanforgó és történelmileg érdekes területet át kell kutatni. Kétségtelen, hogy az a kutatás, amely magának Árpád sírjának feltalálását tűzi ki céljául, nehéz és bizonytalan, ebben az összes szakemberek megegyeznek: mégis meg kell kísérelnünk mindent, amit egyáltalán megkísérelhetünk, alaposan és részletesen fel kell kutatnunk az egész területet. Ezt annál is inkább megtehetjük és meg kell tennünk, mert ennek a területnek számunkra minden négyzetmétere érdekes és fontos. Minden kőhöz és minden cserépdarabhoz történelmi emlékek tapadnak itt, a Bécsi-ut és a Vörösvári-utca környékén. Már előttünk, a magyarok bejövetele előtt magaskulturájú városok állottak ezen a területen, az ősi romok fölött indult meg és fejlődött ki a magyar élet. Kétségtelennek tartom, hogy már a honfoglalás korában jelentékeny telep létesült itt, miután egyáltalán nem valószínű, hogy a honalapító Árpád fejedelem elhagyott pusztaságban, minden emberi helytől távol temették volna el

őseink. És azután a későbbi századokban egyik érdekes épület a másik mellett emelkedett ezen a vidéken; itt volt két királyi vár, voltak templomok, kolostorok és más olyan épületek, amelyek számunkra még romjaikban is érdekesek, a magyar történelmi kutatói számára fontosak. Lehetséges, hogy Árpád sírját a legnagyobb arányú ásatásokkal sem találjuk meg, lehetséges, hogy a számunkra oly drága hamvakat elpusztították már az idők viharai, ellenség dúlása, martalócok fosztogatásai: az ásatások akkor is annyi történelmi emléket hoznak majd napvilágra, nemzeti és történelmi szempontból annyi értéket produkálnak, hogy a munka nem lesz eredménytelen, fáradságunk nem lesz hiábavaló. Róma városa sohasem sajnálta a munkát, a fáradságot és a pénzt, amikor történelmi emlékeinek megmentéséről volt szó, el tudta végezni a világon, a legnagyobb arányú ásatásokat csodálatos eredménnyel. Kisebb arányokban és szűkebb keretek között, de nekünk is meg kell tennünk ezt, át kell kutatnunk ezt az egész területet, amely szóbajöhet.

Új Óbuda fejlődne ki az Árpád-emlék körül

— Ennek a nagyszabású munkának folytatására jó alkalmat látok a nemzeti stadion építésében, amelyet tudomásom szerint a közeljövőre terveznek és amely Óbudára kerül, az Aranyhegyre. Nagyszabású földmunkát fog jelenteni a stadion-építés, amelyre nagy apparátust kell majd mozgósítani és beállítani a kutatások színterének közvetlen közelében, annak északnyugati határán. Innen továbbhaladva dél felé lehetne megkezdeni az ásatásokat, lehetőleg olyan formában, hogy a munka összhangban legyen egy sürgősen kidolgozandó városfejlesztési tervvel is.

— A történelmi és kulturális szempontok ennek a munkának befejezése után kapcsolódnak a város mai és holnapi nagy érdekeivel, a jelen és a jövő problémáival. Óbuda jelenleg szegény és szerény, disztelen, kopár külterülete a fővárosnak; ez örökké nem maradhat így. Óbuda nagy fejlődésre hivatott része Budapestnek. Nem véletlen az, hogy már a régi rómaiak és az ő elődeik is ezen a helyen építették városukat. A természet szinte kínálja nekünk városfejlesztésre teljes jóindulattal, a vidéket, amelyen

a hegyek nem nyulnak le egészen a Dunáig, hanem jó darabra visszahúzódnak tőle, kis síkságot zárnak körül, amelyet megvédenek a viharokkal szemben és amely építkezési, közlekedési szempontból egyaránt ideális. Óbuda fejlődni fog, ki fog emelkedni mi szegénységéből, kopottságából és erre a fejlődésre igen nagy hatással lehet a most meginduló kutatás.

— A magyar nemzet és a főváros egyaránt ragaszkodik ahhoz, hogy Árpád fejedelem örök pihenőhelyét méltó emlékekkel jelöljük meg. Árpád sírja, vagy ha azt nem találjuk meg, Fehéregyháza a nemzeti kegyelet központjává lesz, amelyen ezeréves multunkhoz méltó emlékek fognak épülni, talán székesegyházak, talán ott épül fel a magyar Pantheon, talán más formát talál a nemzeti kegyelet a kifejeződésre és megnyilatkozásra. Ezekhez az emlékekhez százezres tömegekben fog zarándokolni a nemzet, ugyan a csonkaországban élő magyarok, mint azok, akiket elszakítottólünk Trianon. A környéknek természetesen méltóvá kell lennie ehhez a szerepéhez, egész történelmi multjához és jelentőségéhez.

Fontos városfejlesztési és fővárosi szempontok kapcsolódnak tehát ehhez a kérdéshez, amelyek nem szabad szem elől téveszteni. A legfontosabbak és legmélyebbhatóbbak azért természetesen a nemzeti kegyelet szempontjai maradnak. Ezek azok, amelyek határozottan előírják, mit kell tennünk, mit kell megkísérelnünk. Minden erőnk megfeszítésével hozzá kell fogunk ennek a problémának tisztázásához, amely

évszázadok óta foglalkoztatja már a magyar elméket és amelyben csak akkor találhatunk megnyugvást, ha valóban elmentünk addig, amíg a természeti és történelmi adottságok alapján elmelehetünk. A mult megbecsülésével kell megmutatnunk, hogy érdemesek vagyunk egy új ezredévre, amelynek gyökerei csak a multba nyulhatnak le és annak termő talajából szivhatják a nemzet vérkeringése számára az életerőt.